En blick på utvecklingen af de filosofiska undersökningarne om det sköna och konsten under det sednast förflutna halfva århundradet

Bokutgåva

Texten ingår i *Svenska Akademiens Handlingar Ifrån År 1796. Sextonde delen*, s. 203–227. Tryckt hos Johan Hörberg, Stockholm 1836.

* * *

Den Högtid, hvilken Svenska Akademien i dag firar, har visserligen närmast afseende på Akademiens egen verksamhet för Svenska Språkets och Vitterhetens framskridande utbildning. Det kan i följd häraf möjligtvis synas främmande för det närvarande tillfället, att äfven erinra om de filosofiska forskningarnes utveckling under det sedan Akademiens stiftelse förflutna halfva århundradet, då Akademien icke, utan att öfverskrida den af dess odödlige Stiftare utstakade gränsen för dess verksamhet, kunnat omedelbart deltaga i dessa strängt vettenskapliga undersökningar. Emedlertid röjer det sig likväl lätt för den, som gjort sig full reda för detta Samfunds bestämmelse, att äfven Tidehvarfvets filosofiska spekulation med densamma står i en viss förbindelse. Det är en nödvändig följd af det inre organiska sambandet mellan alla bildningens delar, att Filosofien i alla Tidehvarf och hos alla Nationer måste utöfva en mer eller mindre uppenbar, men alltid i sjelfva verket vigtig inflytelse på Vitterheten. På ena sidan måste nemligen det egentliga intellektuella innehållet af ett Tidehvarfs och en Nations Vitterhet, den åsigt af verlden och lifvet, hvilken i densamma uppenbarar sig, alltid bero af de filosofiska forskningar, genom hvilka sjelfva grundideerna för all intellektuell bildning angifvas och utredas; och på den andra inverka dessa forskningar ännu mera omedelbart på Konsten i alla dess arter och former, genom den på densamma rigtade vettenskapliga reflexion, hvilken utgör Filosofiens esthetiska afdelning. Det är klart, att denna Filosofiens dubbla inflytelse på Konsten företrädesvis måste röja sig i det närvarande Tidehvarfvet, hvilket i högre grad än något föregående beherrskas af reflexionens makt, och i hvars bildning det intellektuella elementet är det afgjordt rådande. I anledning häraf torde det icke vara alldeles olämpligt, att vid närvarande Minnesfest kasta en blick på den sedan Svenska Akademiens stiftelse förflutna tidens filosofiska forskningar, med hufvudsakligt afseende på den framskridande utbildningen af läran om det Sköna och Konsten. Att med någon större grad af utförlighet afhandla detta ämne, är naturligtvis ej möjligt på de få ögonblick, hvilka jag här vågar tillegna mig: jag nödgas således åtnöja mig med att blott gifva de allmännaste grunddragen af en teckning, hvars fullständigare utförande måste uppskjutas till ett annat tillfälle.

Knappast har det i den menskliga odlingens Historia gifvits någon tidrymd, utmärkt af större och hastigare hvälfningar inom Tankens Rike, än den, med hvilken vi här sysselsätta oss. Om i allmänhet de fyra sekler, hvilka utgöra hvad man vanligen kallar den moderna bildningens tidehvarf, charakteriseras af den till lifligare sjelfmedvetande väckta reflexionens sträfvande att genom sjelfständig forskning höja sig till sann vettenskaplig insigt, till ett egentligt *vetande*, i hänseende till alla de ämnen, vid hvilka ett sådant är för menniskan möjligt att uppnå; så har onekligen denna Tankens verksamhet under det sednast förflutna halfva århundradet yttrat sig med en ännu högre grad af liflighet och styrka, än under någon af den ifrågavarande Bildningsperiodens föregående afdelningar. Visserligen kan framgången af detta sträfvande vid första påseende förefalla ganska problematisk. Den ytlige betraktaren skall, måhända i denna tids filosofiska forskningar ej se något annat än en oupphörligt fortgående strid mellan samtidigt utbildade, eller på hvarandra följande och i hastig vexling hvarandra utträngande systemer, en strid, hvars enda resultat torde

synas honom vara en chaotisk förvirring och förbistring. Emedlertid skall dock den, hvars blick från tidsfenomenernas yta förmår intränga i deras inre väsende, utan tvifvel äfven i denna skenbara förvirring upptäcka ett djupt sammanhang: bland många särskilda förvillelser skall han i den i sin helhet betraktade fortgången af denna tids forskningar se ett oafbrutet reflexionens framskridande från lägre till högre ståndpunkter; och han skall i följd deraf erkänna den inom Andans verld rastlöst fortsatta och ännu ej utkämpade striden, (likasom den dermed samtidiga och ej mindre märkvärdiga inom den borgerliga verlden) såsom ett vigtigt och väsendtligt moment i utvecklingen af Menskligheteus andeliga lif, eller i dess under Försynens ledning fortgående uppfostran.

Det är bekant för hvar och en, som åt dessa ämnen egnat någon uppmärksamhet, att den Kantiska *Kriticismen*, hvilken framträdde i motsats mot den föregående tidens Empirism och dogmatistiska Rationalism, utgjorde den egentliga begynnelsepunkten för den här ifrågavarande intellektuella hvälfningen. Denna Kantiska lära måste betraktas såsom uttryckande ett hufvudmoment af den reflexionens rigtning på det *inre*, på medvetandet och dess modifikationer, hvilken uppenbarar sig i den nyare tidens hela bildning, i motsats mot den antika bildningens mera realistiska charakter. I enlighet härmed fästade Kant sin uppmärksamhet på den intelligenta kraften i dess särskilda yttringar, för att upptäcka de i dess väsende gifna allmänna och nödvändiga lagarne för dess verksamhet. Denna undersökning förde honom naturligen äfven till betraktandet af den esthetiska omdömeskraften, såsom en af dessa den intelligenta kraftens modifikationer: genom sin granskning af denna grundlade han, eller åtminstone förberedde, hela den efterföljande tidens vettenskapliga Esthetik. Kants åsigt af det Sköna utmärker sig hufvudsakligen genom bemödandet att skarpt åtskilja detsamma, på ena sidan ifrån det genom sensationer gifna *sinnligt angenäma*, och på den andra ifrån det *absolut eller relativt goda*, det vill säga det, som förmedelst ett begrepp tillfredsställer förnuftet eller förståndet. Känslan af det Sköna utgör, enligt hans lära, en känsla af ett ointresseradt, subjektivt allmäntgiltigt välbehag, hvars grund måste sökas i den lifliga, men tillika fria, eller ej af ett egentligt begrepp bundna verksamhet, i hvilken inbildningskraften och förståndet på en gång försättas genom åskådningen af ett föremål, som röjer en viss form af afsigtsenlighet, utan att deruti uppenbarar sig en bestämd afsigt. Från känslan af det *Sköna* åtskilde Kant vidare, på ett mera bestämdt sätt än förut varit vanligt, känslan af det *Sublima:* denna väckes nemligen, enligt hans åsigt, genom åskådningen af en antingen extensiv eller intensiv och dynamisk storhet, hvilken i det förra fallet öfverskrider gränsen för vår förmåga att sammanfatta delarne till en åskådlig bild, eller i det sednare röjer en kraft, som är vår sinnliga kraft öfverlägsen, men tillika i båda fallen hos oss framkallar ett lifligare medvetande af vår högre öfversinnliga natur; i följd hvaraf känslan af det sublima således är en blandad känsla, i hvilken något för sinnligheten nedtryckande eller frånstötande är förenadt med ett högre välbehag för förnuftet. Kant fästade för öfrigt egentligen sin uppmärksamhet på känslan af det sköna och sublima, sådan den väckes af de för den *yttre* åskådningen gifna föremålen, men ej på den *inre, andeliga* skönhet eller sublimitet, som röjer sig i en sinnesförfattning eller själsbeskaffenhet. I sjelfva verket upphäfver hans åsigt af menniskans praktiska väsende, såsom innebärande en outplånlig strid mellan vår sinnliga och förnuftiga natur, sjelfva möjligheten af en sedlig skönhet i detta ords bestämda bemärkelse, tänkt såsom *en frivillig harmoni mellan båda*, hvaremot begreppet af en sedlig sublimitet visserligen är rådande i hela Kants praktiska filosofi, ehuru han ej särskildt reflekterade på detsamma i sin esthetiska Lära. Slutligen må ock anmärkas, att Kant blott i förbigående och på ett ofullkomligt sätt angaf begreppet om det *Komiska*, utan att deråt egna samma noggrannare undersökning som åt det *Sköna* och det *Sublima*; äfvensom han endast på ett ganska ofullständigt sätt framställde sin lära om den sköna *Konsten* i dess särskilda former, samt om *Snillet* såsom den produktiva kraft, hvilken uppenbarar sig i Konstens alster. Emedlertid, hvilka ofullkomligheter man ock i dessa och i andra hänseenden må tro sig upptäcka i den Kantiska åsigten, skall den dock, såsom utgångspunkten för en djupare inträngande Konstfilosofi, alltid bibehålla sin stora förtjenst och märkvärdighet. Den har i synnerhet i tvenne hänseenden utöfvat en vigtig inflytelse på Konstläran, nemligen

dels derigenom, att den uppgifvit för Konsten ett annat och högre mål än sträfvandet efter det sinnligt angenäma och retande, och dels derigenom, att den gjort gällande begreppet om Konstens *sjelfständighet*, såsom endast åsyftande framställningen af det Sköna eller Sublima såsom sådant och för dess egen skull, hvarigenom den motverkat den förut ganska vanliga tentensen att underordna Konsten under något utom densamma liggande, genom ett högre eller lägre begrepp gifvet ändamål, samt att behandla den blott såsom ett medel till ett sådant yttre och för densamma främmande ändamåls uppnående.

Ibland dem, som närmast efter Kant tillegnade sig och under nya modifikationer vidare utbildade hans esthetiska lära, intager utan tvifvel Schiller det förnämsta rummet. Utrustad med ett högre mått af esthetisk bildning, än Kant, fattade Schiller djupare och utvecklade fullständigare (i synnerhet i sina *Bref om menniskans esthetiska uppfostran*) det Kantiska begreppet om den esthetiska åskådningen såsom något mellanliggande mellan sinnlighetens och tankeförmågans funktioner, och om den fria esthetiska sinnesstämningen såsom åtskild både ifrån njutningen af det sinnligt Angenäma och ifrån den af det Goda uppkommande tillfredsställelsen för förnuftet, men tillika såsom bildande öfvergången från sinnlighetens region till förnuftets. Med afseende härpå fattade och framställde han den esthetiska bildningen såsom ett andens lossande ur sinnlighetens bojor, och derigenom såsom förberedande menniskans sedliga förädling. Han fästade härvid sin uppmärksamhet, icke blott på den för den yttre åskådningen gifna skönheten, utan tillika på det af Kant förbisedda, eller till och med förnekade, begreppet om *själens sedliga skönhet*, både sådan den genom inre åskådning omedelbart uppfattas, och sådan den i den yttre verlden uppenbarar sig i det slags rörliga och fysiognomiska uttryck af själens inre harmoni, hvilken man ger namn af *Behag* i detta ords rätta och egentliga bemärkelse. Onekligen höjde sig Schiller genom denna del af sin esthetiska undersökning öfver den Kantiska ståndpunkten, eller anticiperade resultatet af en högre åsigt, hvars principer han dock ej förmådde fullkomligt utreda. Sjelf en lika snillrik, som öfver sin konst reflekterande skald, blef han ock i stånd att fullständigare, och på ett mera speciellt sätt, än Kant, tillämpa sitt begrepp om det Skönas väsende och om den esthetiska sinnesstämningen på undersökningen om Konsten och dess särskilda former. Äfvenså utvecklade han fullständigare den Kantiska läran om känslan af det Sublima, med hufvudsakligt afseende på dess användning i den tragiska Konsten, det fält, der Schiller sjelf skördade sina mest oförgängliga lagrar. Slutligen sökte han ock sprida ljus öfver Konstbildningens och i synnerhet Poesiens historia genom ett närmare bestämmande af den motsats, som röjer sig mellan den antika och den nyare Poesien, då han angaf *naivetet* såsom den förras, och *sentimentalitet*, i den egna bemärkelse, hvilken detta ord hos Schiller äger (enligt hvilken densamma utgör uttrycket af den hos konstnären framträdande och öfvervägande reflexionen öfver sig sjelf, sina känslor och sin sinnesstämning) såsom den sednares hufvudcharakter.

Redan innan Schiller uppträdde, hade, såsom bekant är, Goethe genom sina tidigaste skaldeverk börjat en ny period för Tyska Poesiens utbildning: han fortfor att verka samtidigt med Schiller, och stod qvar ännu mer än ett fjerdedels århundrade efter Schillers död, såsom den mest fulländade representanten af det tidehvarf, som med honom tog sin början. Visserligen ligger Goethes verksamhet utom den egentligen så kallade Konstfilosofiens område. Ty om han ock, i likhet med Schiller, i alla sina verk visar sig såsom en tänkande, reflekterande konstnär, var likväl hans reflexion af en helt annan art än Schillers. Den var en helt och hållet objektiv, af föremålets betraktande upptagen och likasom dermed sammanfallande reflexion. I enlighet härmed sysselsatte sig Goethe mindre med utredandet af Esthetikens egentliga filosofiska grundbegrepp, än med speciella till Konstens särskilda former hörande ämnen, hvarvid han, i följd af den plastiska och objektiva charakteren af hans snille, företrädesvis egnade sin uppmärksamhet åt den bildande Konsten. Emedlertid, om Goethe ej kan sägas hafva *omedelbart* i betydlig mån deltagit i Konstfilosofiens framskridande utbildning, utöfvade han likväl *medelbart* på densamma en ganska vigtig inflytelse, så väl genom sina speciella undersökningar rörande särskilda esthetiska ämnen, som i synnerhet genom sjelfva andan och charakteren af sina skaldeverk, hvilka, såsom omfattande Poesiens flesta arter och former, nästan

kunna betraktas såsom en i konkreta och bestämda exempel framställd Esthetik.

En sådan inflytelse utöfvade Goethes konstnärs-verksamhet i hög grad äfven på uppkomsten af den esthetiska Skola, hvilken, förnämligast representerad af Bröderna August Wilhelm och Fredrik Schlegel, Tieck, Novalis m. fl., mot slutet af det sistförflutna och i början af det närvarande århundradet gjorde sig rådande inom den Tyska Litteraturen. Närmast föranleddes dock denna Skolas esthetiska lära genom en historisk öfversigt af konstbildningens särskilda hufvudperioder, och en granskning af Konstens till hvar och en af dessa perioder hörande alster. Schiller hade i sin bestämning af motsatsen mellan hvad han kallade naiv och sentimental Poesi förnämligast reflekterat på förhållandet mellan den antika Skaldekonsten och den egentligen så kallade moderna; det var hufvudsakligen denna sistnämnda han charakteriserade såsom sentimental. Men snart började man fästa en närmare uppmärksamhet äfven på den mellan den antika och den moderna fallande bildningsperiod, hvilken bereddes genom Christendomen och dess inflytelse på de Germaniska folkens charakter; hvarigenom man leddes till angifvandet af motsatsen mellan den *antika* och den *romantiska* konstbildningen. Utvecklingen af denna motsats förmedelst ett grundligare studium af så väl det Grekisk-Romerska, som det Romantiska tidehvarfvets konstalster, från hvilka man snart öfvergick äfven till betraktandet af den Orientaliska, och i synnerhet den Indiska, bildningen, hade till sitt resultat en på en gång mera omfattande och djupare inträngande konstkritik, om ock denna ej kan frikännas ifrån den förebråelsen, att, åtminstone i början, icke hafva gjort full rättvisa åt en stor del af den egentligt moderna konstbildningens alster.

Denna esthetiska kritik grundade sig väl icke omedelbart och hufvudsakligen på egentlig filosofisk spekulation; men den stod dock i ett omisskänneligt sammanhang äfven med de filosofiska forskningarnes samtidigt med densamma fortgående utveckling. Den Kantiska Kriticismen hade af Fichte blifvit utbildad till en Idealism, i hvilken den på den inre rigtade reflexionen kan sägas hafva uppnått sin kulminationspunkt. Fichte sjelf sysselsatte sig väl nästan endast med Filosofiens theoretiska och praktiska afdelningar, och vidrörde blott i förbigående den esthetiska. Men hans subjektiva Idealism, hvilken, åtminstone genom sjelfva sin anda, utöfvade ett ganska märkbart inflytande på uppkomsten och charakteren af den Schlegelska Skolans konstkritik, föranledde snart den Schellingska spekulationen, i hvilken det Skönas och Konstens filosofi erhöll en ganska betydande plats. Redan i hvad man kan kalla denna läras första eller blott förberedande utvecklings-moment visar sig Konstfilosofien såsom Transcendentalfilosofiens egentliga slutpunkt: den i alla den intelligenta kraftens theoretiska och praktiska funktioner förekommande motsatsen af det ideella och reella upplöser sig i den esthetiska åskådningen och i Snillets verksamhet uti en högre harmoni, eller i yttringen af en på en gång medvetslös och intelligent kraft, och den esthetiska njutningen utgör just denna känsla af en fullkomlig harmoni i hela vårt inre väsende. Då åter Schelling härifrån öfvergick till sitt egentliga, på Ideen af en gemensam yttersta grund till Naturen och Intelligensen bygda spekulativa system, blef det Sköna för honom en manifestation af detta ursprungliga väsende, en åskådlig eller symbolisk framställning deraf inom ändlighetens verld; en åsigt, beslägtad med den Platonska uppfattningen af det Skönas idé, och hvilken ej mer, såsom den Kantiska, rigtar uppmärksamheten närmast och förnämligast på den subjektiva känsla och sinnesstämning, som genom betraktandet af det Sköna hos oss väckes, utan på sjelfva den objektiva grund, den föremålets beskaffenhet, hvaraf denna känsla föranledes. Denna åsigt har, om ock under flera mer eller mindre skiljaktiga modifikationer, i det väsendtliga återkommit hos alla dem, som i sitt sätt att filosofera närmast öfverensstämt med Schelling, bland hvilka en Svensk tänkare, Höijer, intager ett ganska utmärkt rum, ehuru hans tidiga död hindrat fulländningen af hans konstfilosofiska och konsthistoriska afhandlingar. En annan tidigt bortgången tänkare, Solger, uppfattade likaledes det Sköna såsom en sinnlig manifestation af det Gudomliga, ehuru hans esthetiska åsigt i någon mån förvirrades genom det bruk han gjorde af det ur den Schlegel-Tieckska Skolan härstammande, om ock hos Solger till en högre betydelse potentierade begreppet af *ironi.* Äfven hos Hegel, som, utgående från Schellings lära, under den fortsatta utbildningen af sitt system

mer och mer aflägsnade sig ifrån denne sin föregångare; visar sig det Sköna såsom en åskådlig, symbolisk framställning af Ideen likasom hos Weisse, Hegels på en gång lärjunge och motståndare. Men att närmare granska hela denna åsigt i dess visserligen från hvarandra betydligt afvikande modifikationer, och att med all erforderlig noggrannhet utreda förhållandet dem emellan, vore ej möjligt utan en utförligare och djupare inträngande vettenskaplig undersökning, än det närvarande tillfället medgifver.

Då vår uppgift här blott varit att kasta en blick på utvecklingen af de *egentligt filosofiska* undersökningarne om det Sköna och Konsten under det sednast förflutna halfva århundradet, och det hufvudsakligen varit genom Tyska tänkare, som den strängt vettenskapliga Konstfilosofien under denna tid blifvit utbildad, så ha vi här närmast bort fästa vår uppmärksamhet på dessa tänkares forskningar. Vore här frågan om mera populära historiska och kritiska undersökningar rörande speciella esthetiska ämnen, så skulle vi visserligen äfven hafva att nämna en mängd af mer eller mindre utmärkta Franska och Engelska författare; men till den egentligt vettenskapliga Konstfilosofiens fortgående utbildning har dock ingen af dessa i betydligare mån medverkat. Likasom den Tyska Poesien under de sednast förflutna tjugu åren börjat vinna ett allt mer vigtigt inflytande på de öfriga Europeiska folkens Vitterhet, äfvenså har ock den nyare Tyska Konstfilosofien under samma tid småningom börjat blifva åtminstone till en viss grad känd i Frankrike och England, och yttra en inflytelse på den esthetiska Kritiken. Fru Staels bok om den Tyska Litteraturen och August Wilh. Schlegels Föreläsningar om den Dramatiska Konsten och Litteraturen hafva i synnerhet bidragit till utbredandet af denna kännedom. Barantes charakteristik af den Franska Litteraturen under det adertonde århundradet må här nämnas såsom ett bevis på de Franska konstdomarnes utvidgade esthetiska synkrets. Äfven inom den nyare Engelska Litteraturen röjer sig en dylik mer eller mindre märkbar inverkan af de Tyska Tänkarnes esthetiska åsigter.

I vårt land hade redan före början af den tidrymd, med hvilken vi här sysselsätta oss, den genialiske Ehrensvärd börjat utgifva sina skrifter: *Resa till Italien*, *De Fria Konsters Filosofi*, och *Pro Memoria till Konung Gustaf den tredje*, hvilka, om ock på ett fragmentariskt sätt, och mera under formen af framkastade infall, än af en sammanhängande vettenskaplig framställning, innehålla en högst märkvärdig anticipation af flera bland den efterföljande tidens konstfilosofiska läror. Nära beslägtad med Winckelmann till sin sinnesdaning och sin bildning, uppfattade han och tillegnade sig, i likhet med Winckelmann, den Platonska läran om Gudomligheten såsom Skönhetens högsta urbild och källa, och betraktade Konsten såsom ett försök att gifva en, om ock alltid blott ofullkomlig, synbar och förkroppsligad afbild af denna urbild i den idealiskt fattade och framställda mennisko-gestalten. Till bemödandet att i Konstens verk framställa det Sköna föranledes menniskan genom hvad Ehrensvärd kallar de *glada behofven*, hvilka äro till sin natur upphöjde öfver de tidigast framträdande *angelägna behofven.* Det Sköna har sin positiva motsats i det *Stygga*, som uttrycker den i en gestalt på ett synligt sätt framställda förstörelsen. Mellan båda ligger det *Täcka*, som uttrycker en *vacker oreda*, och som än kan närma sig intill det Sköna, då det utgör hvad man vanligen kallar *Vackert*, än åter närmar sig intill det Stygga, och då utgör hvad man kallar *Fult. Snille* utgör ett öfversvämmande af själskrafter till någon höjd öfver deras vanliga och allmänna mått: *Smaken* åter är känslan af Naturens aldrahemligaste sanningar: det är genom denna, som Konstnären blir i stånd att *välja* det Sköna, hvilket utgör den *stora* Smaken, hvaremot den *lilla* Smaken blott väljer det vackra. Närmast fästade för öfrigt Ehrensvärd, likasom Winckelmann, sin uppmärksamhet på den bildande Konsten, äfvensom han delade Winckelmanns ensidiga förkärlek för Antiken och för den Syd-europeiska Naturen. Ehuru, enligt hvad redan är nämndt, Ehrensvärds esthetiska skrifter redan voro författade före perioden af Svenska Akademiens stiftelse, har jag trott mig här böra nämna dem, emedan det först var under en sednare tid, som dessa i början blott i få exemplar aftryckta skrifter började blifva allmännare kända, och verka på den esthetiska bildningen inom vårt fädernesland.

Sluteligen må det tillåtas mig att här erinra om en Man, hvilken tillhörde denna Akademi från året af dess

stiftelse, och hvars esthetiska åsigter haft ett lika vigtigt inflytande på Akademiens verksamhet, som på hela den Svenska Vitterheten. Redan genom det Tal, hvarmed han för femtio år sedan tog sitt inträde inom detta Samfund, aflade Leopold sin esthetiska trosbekännelse, eller angaf sitt begrepp om Snillets och Smakens väsende, och alla hans öfriga esthetiska afhandlingar innehålla blott en ytterligare och fullständigare utveckling af hans här framställda åsigt. Den allmänna charakteren af denna åsigt utgöres, såsom jag redan vid ett föregående tillfälle anmärkt, af hans stränga fordran af förståndsenlighet äfven i Dikten, af en vis måtta i inbildningskraftens verksamhet, samt af ett alltid iakttaget afseende på förnuftsvärdighet, sedlighet och anständighet. Snillet är "Förståndet, Känslan, Bildningskraften i gemensam flygt, lyftande eller styrande hvarandra." Utan tvifvel måste det ock medgifvas, att Snillet, i detta ords rätta bemärkelse, innebär en oupplöslig förening af instinktlik ingifvelse och klar besinning, af bildningsgåfvans skapande kraft och det lugnt granskande förnuftets verksamhet. Till äfventyrs torde väl Leopold icke kunna frikännas ifrån någon stränghet i de fordringar, hvilka han i sina esthetiska afhandlingar framställer i förnuftsodlingens, sedeodlingens och konstodlingens namn, i den mindre benägenhet han röjer mot ett vidsträcktare bruk af det *underbara* i Poesien, och i hans ogillande af vissa i den närvarande tidens Vitterhet mycket använda arter deraf o. s. v. Men äfven om detta medgifves, skola dock Leopolds esthetiska skrifter, såsom uttryck af en i intellektuellt och sedligt hänseende lika ädel och vördnadsvärd individualitet, alltid bibehålla en hög grad af märkvärdighet.

Endast i få ord har det här varit mig tillåtet att antyda gången och utvecklingen af det sednast förflutna halfva århundradets filosofiska undersökningar om det Sköna och Konsten. Äfven af denna ofullständiga teckning torde vi dock åtminstone kunna härleda det allmänna resultat, att Tankens verksamhet inom denna afdelning af det menskliga vetandets område yttrat sig med samma liflighet och ansträngning af hela dess kraft, som inom de öfriga, och att denna Tankens verksamhet ledt till en högre åsigt af det Sköna och Konsten, än den, som under den närmast föregående tiden i allmänhet var rådande, om det ock måste medgifvas, att den speciella utbildningen af denna åsigt i hänseende till dess tillämpning på alla Konstens särskilda arter och former ännu icke kan anses såsom fulländad. Att dessa filosofiska forskningar icke heller varit utan ett vigtigt inflytande på Konstens utöfning, skall erkännas af hvarje sakkunnig och fördomsfri granskare af denna tids förnämsta konstalster. Huru tydligt röjer sig ej – för att härpå blott anföra ett enda exempel – en sådan Konstfilosofiens inflytelse uti Schillers behandling af Tragedien? Att likväl äfven under denna tid åtskilliga falska och mot Konstens sanna väsende stridande tendenser med större eller mindre framgång sträfvat att göra sig gällande, är visserligen oförnekligt. Såsom exempel härpå skulle man kunna nämna den i Tyskland någon tid vanliga slafviska och andelösa härmningen af den egentliga, äldre Romantiken; den förkärlek för framställningen af det fysiskt och sedligt vidriga, vederstyggliga eller vämjeliga, som röjt sig hos så många af Frankrikes nyaste, till en del af en stor talang utmärkta Vitterhetsidkare; samt ändteligen den nya form, under hvilken en låg, sensualistisk åsigt af verlden och lifvet under de sednast förflutna åren börjat framträda i alstren af den genom Heine, Börne, Gutzkow m. fl. stiftade Tyska Vitterhetsskola, hvilken gjort det till sin egentliga uppgift att taga sinnlighetens förmenta rätt i försvar emot den i dess tanke alltför spiritualistiska Christendomen. Utan tvifvel måste i synnerhet de tvenne sistnämnda till sitt ursprung med hvarandra nära sammanhängande och samtidigt utvecklade fenomenerna betraktas såsom betänkliga symptomer af ett tidens sjukdomstillstånd, och onekligen bevisa de att den genom våra dagars filosofiska forskningar utvecklade högre och idealiska åsigten af det Sköna ännu icke förmått göra sig *allmänt* herrskande inom konstbildningens område. Det låter ock lätt förklara sig, ehuru oväntadt det vid första påseende kan förefalla, att dessa, likasom åtskilliga andra sällsamma aberrationer, kunnat i närvarande tid vinna en mängd af beundrare. Emedlertid torde man dock med full tillförsigt, i detta såsom i andra fall, kunna hoppas på det Sannas och Ädlas inre, i längden oemotståndliga makt, och på dess slutliga, om ock fördröjda, seger öfver de förvillelser, hvilka, af talangen framställde i en viss falsk och bländande dager, för någon tid kunna lyckas att fånga den tanklösa, lätt förledda hopens bifall.

Svenska Akademien, stiftad för att väcka och lifva Nationens känsla för det Sköna, att till verksamhet framkalla unga, för den fosterländska Vitterheten lofvande talanger, samt att främja och leda deras fortgående utbildning, har väl icke sjelf egentligen kunnat deltaga i utvecklingen af tidehvarfvets vettenskapliga, konstfilosofiska forskningar. Men att dessa likväl icke varit utan inflytande på Akademiens verksamhet och på utöfningen af dess vittra domare-kall, röjer sig lätt för en uppmärksam och opartisk läsare af Akademiens Handlingar. Äfven i framtiden skall detta inflytande utan tvifvel fortfara att uppenbara sig. Lika skild från lättsinnets och ytlighetens blinda tro på hvarje framkastad, bländande paradox, som från en vidskeplig vördnad för allt gammalt och häfdvunnet, skall Akademien icke underlåta att begagna sig af den fortgående forskningens säkra och förblifvande resultater, och att genom dessas praktiska tillämpning inom den verksamhetskrets, som åt Henne blifvit utstakad, motsvara sin bestämmelse och uppfylla de förhoppningar, hvilka af Hennes odödlige Stiftare vid Akademiens högtidliga invigning i oförgängliga ord uttalades.

* * *